

Studerande i högre ålder

Fler studerande i högre ålder

Det har blivit allt vanligare att studera lite längre fram i livet. I jämförelse med en genomsnittlig studerandegrupp sticker studerande i högre ålder ut på vissa sätt. En stor skillnad är till exempel att förhållandevis få studerande i åldern 47–60 år använder studiemedel – men andelen som gör det ökar. Andra skillnader är att andelen kvinnor är särskilt hög bland äldre studerande och att många av dem får ekonomiskt stöd av sin partner.

De senaste tio åren har antalet studerande i åldern 47–60 år ökat med hela 64 procent. En viss del av ökningen hänger ihop med de höjda åldersgränserna för studiemedel, men den allmänna trenden är också ett utslag av ett ökat behov av utbildning högre upp i åldrarna.

De regeljusteringar som gjordes 2022 innebär att det numera går att få studiemedel till och med det år man fyller 60.

Få använder studiemedel – men andelen ökar

I jämförelse med yngre åldersgrupper är det få äldre studerande som nyttjar studiemedel, men andelen ökar. De senaste tio åren har andelen studerande 47–60-åringar med studiemedel ökat från 20 till 28 procent. En del av dem tar endast emot bidragsdelen, medan andra även använder studiemedlens lånedel.

Totalt bland alla studerande, i samtliga åldersgrupper, ligger den andel som använder någon form av studiemedel på omkring 60 procent.

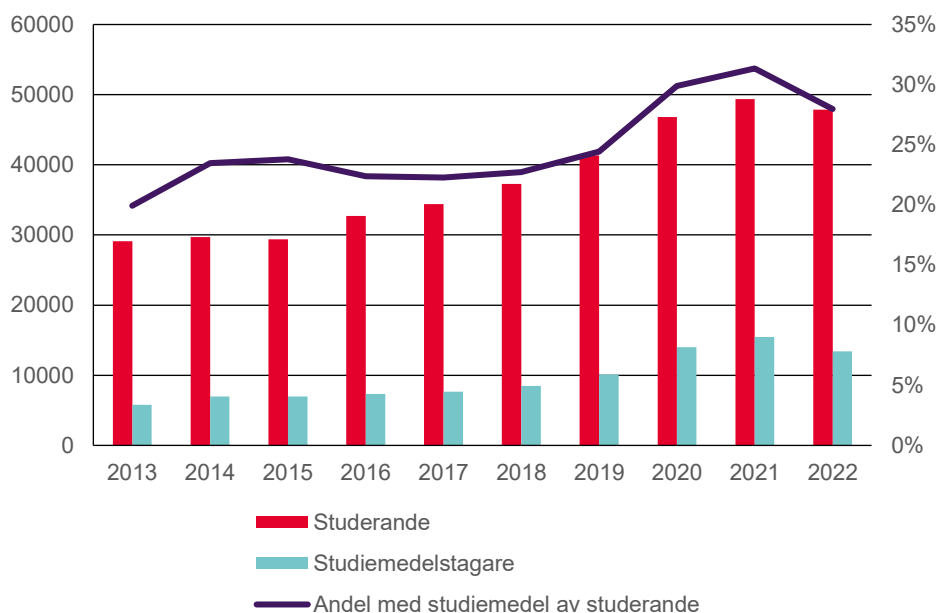
Åldersgränser för studiemedel

Studiemedel lämnas till och med det år den studerande fyller 60 år. Åldersgränsen höjdes från 56 till 60 år den 1 januari 2022.

Den så kallade lånetrappan innebär att antalet tillåtna veckor med studielån successivt begränsas mellan 51 och 60 års ålder.

Vid 51 års ålder är det möjligt att ta lån i 220 veckor. Den som är 60 år har rätt att ta lån i högst 40 veckor. Tidigare begränsades antalet veckor man kunde få lån från och med 47 års ålder.

Antal studerande, antal studiemedelstagare och andel med studiemedel av de som studerar, i åldern 47–60 år Avser andra halvåret 2013–2022

Eftersom antalet äldre studerande ökat, samtidigt som en ökande andel av dem nyttjar studiemedel, förhåller det sig så att antalet äldre studerande med studiemedel under de senaste tio åren har ökat med så mycket som 130 procent. Det kan jämföras med att Sveriges befolkning bara ökat med 9 procent i samma åldersgrupp. Både antalet studerande och antalet studiestödstagare i åldern 47–60 år har alltså ökat betydligt mer än vad som kunde förväntas mot bakgrund av befolkningsutvecklingen. Särskilt stor var ökningen under covid-19-pandemin, då även det totala antalet studerande ökade.

Stor kvinnlig dominans

Det är stor kvinnlig dominans både när det gäller antalet studerande och antalet studiemedelstagare i åldern 47–60 år. Under andra halvåret 2022 studerade till exempel nästan 10 000 kvinnor i åldersgruppen med studiemedel, jämfört med 3 400 män. Kvinnorna utgjorde därmed 75 procent av samtliga studerande med studiemedel i högre ålder. Av samtliga personer med studiemedel, i alla åldrar, utgör kvinnorna 60 procent.

Vanligare med studiemedel på yrkeshögskolan

Andelen äldre studerande som nyttjar studiemedel är högst inom yrkeshögskolan och lägst inom högskola och universitet.

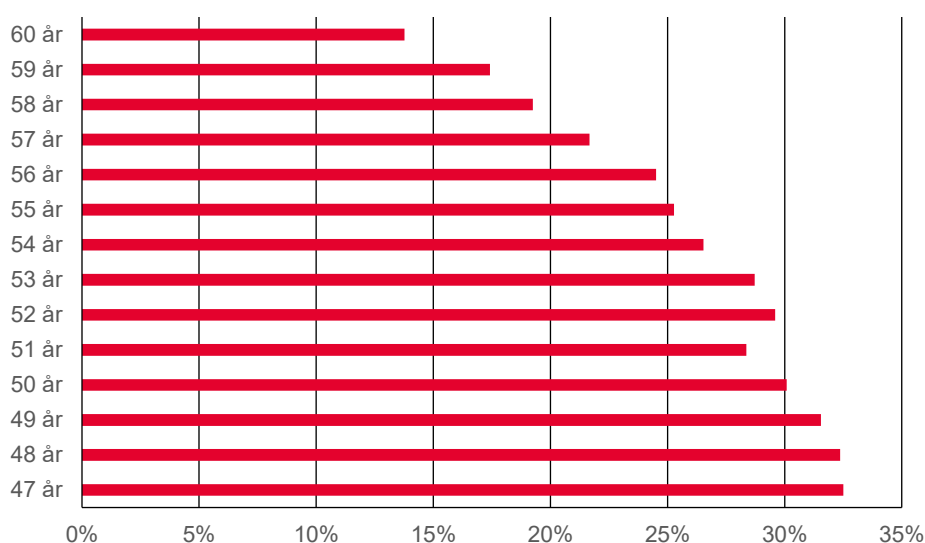
Inom yrkeshögskolan hade 45 procent av de i åldern 47–60 år studiemedel under andra halvåret 2022. Det kan jämföras med att andelen studerande på yrkeshögskola som nyttjade studiemedel, totalt för alla åldersgrupper, låg på 70 procent.

Inom högskola och universitet var det bara 18 procent i åldern 47–60 år som hade studiemedel. Även här ligger det totala nyttjandet av studiemedel, för samtliga åldersgrupper, på omkring 70 procent.

Intresset för studiemedel sjunker med stigande ålder

I och med stigande ålder använder en allt lägre andel studerande studiemedel. Detta förhållande gäller även inom den grupp som är 47–60 år. 33 procent av de studerande 47-åringarna hade studiemedel 2022. Av 60-åringarna var det endast 14 procent som hade studiemedel.

Andel studerande i åldern 47–60 år med studiemedel andra halvåret 2022

Att en lägre andel äldre använder studiemedel beror delvis på reglerna för lånedelen och förutsättningarna för återbetalningen. Eftersom studielånet ska vara färdigbetalt det år man fyller 64 blir återbetalningstiden kort för äldre studerande som tagit lån. Det kan göra att vissa avstår från att ta studielån, då det blir höga belopp att betala tillbaka på bara några år. Andelen äldre med studiemedel påverkas också av att antalet tillåtna låneveckor begränsas i och med stigande ålder. I sammanhanget bör vi också komma ihåg att många äldre studerande har studerat tidigare i livet. De kan därför redan ha en studieskuld, som de ogärna vill öka på.

Men varför tar då inte fler äldre studerande åtminstone emot studiemedlens bidragsdel? En förklaring kan vara att de inte känner till möjligheten att endast nyttja bidragsdelen, en annan att de helt enkelt inte behöver bidraget för att klara sin försörjning. Det kan också vara så att de inte kan beviljas studiemedel, på grund av att de inte uppfyller kraven för tidigare studieresultat, eller för att de redan använt maxantalet veckor för studiemedel på en viss nivå.

En högre andel män tar lån

Av de studerande med studiemedel i åldern 47–60 år väljer fler män än kvinnor att använda lånedelen. Andelen män med studiemedel som tog lån under andra halvåret 2022 var 63 procent. Andelen kvinnor var 53 procent.

Den andel som tog lån ökade förhållandevis mycket under 2022. Det kan till viss del hänga samman med att fler fick rätt att ta lån i och med de höjda åldersgränserna, men det kan också bero på den höga inflationen. Dessutom återinfördes inkomstprövningen inom studiemedelssystemet den 1 juli 2022. Det gjorde att vissa som arbetade vid sidan av studierna, och endast tog emot bidragsdelen, inte längre hade rätt till studiemedel.

Av samtliga studerande med studiemedel under det andra halvåret 2022 nyttjade ungefär 75 procent lånedelen. Jämfört med andra åldersgrupper är det alltså få 47–60-åringar med studiemedel som tar lån. Men den största skillnaden gentemot andra åldersgrupper gäller ändå inte lånedelen, utan att så många äldre studerande inte använder studiemedel överhuvudtaget.

Studielånet är viktigt – för de som tar det

För att öka kunskaperna om den nyaste gruppen äldre studerande med studiemedel har vi genomfört en enkätundersökning riktad till åldersgruppen 57–60 år. Svaren ökar vår förståelse för gruppens situation. Bland annat visar enkätsvaren att även om den andel som tar studielån är förhållandevis låg, så har lånet ofta stor betydelse för dem som tar det. Av de som tar lån i åldern 57–60 år svarar nämligen nästan sju av tio att de inte eller troligen inte skulle ha börjat studera om inte möjligheten att ta studielån funnits.

Många får ekonomiskt stöd av sin partner

Majoriteten av de som tar studielån i åldersgruppen 57–60 år upplever sin ekonomiska situation som ”ganska bra” (34 procent) eller ”ganska dålig” (25 procent), men var fjärde tycker att den ekonomiska situationen är ”dålig” eller ”mycket dålig”.

När det gäller inkomstkällor utöver studiemedlen så visar vår enkätundersökning att 36 procent av de studerande i åldersgruppen får lön från arbete och att 32 procent av dem använder sparade medel. Det är siffror som inte avviker särskilt mycket från tidigare resultat i andra studerandegrupper.

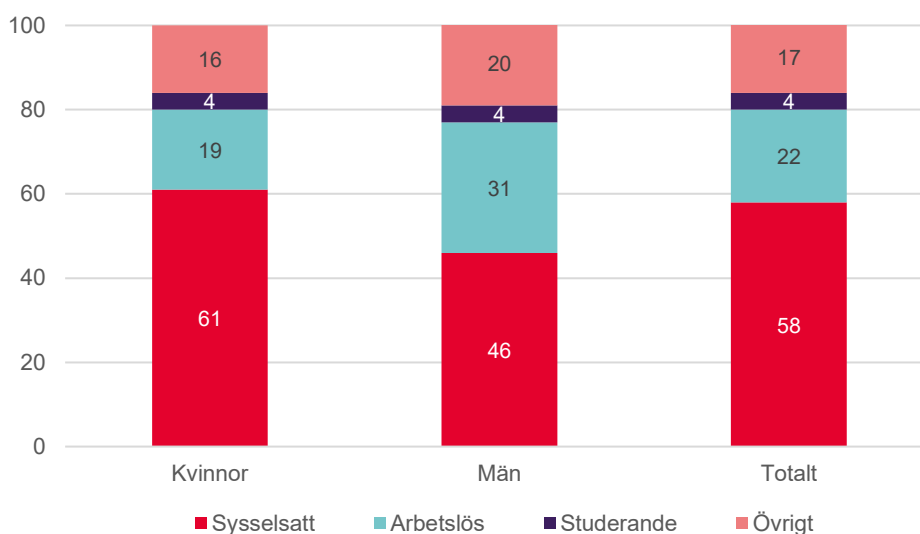
Ett resultat som däremot är lite speciellt för åldersgruppen är att en så pass hög andel som 28 procent uppger att de får ekonomiskt stöd av make/maka, partner eller sambo. Av kvinnorna är det hela 40 procent som svarar att de får det. Även detta är dock ganska väntat, eftersom resultatet ligger i nivå med en del tidigare enkätsvar, till exempel från högskolestuderande över 44 år (2020).

De flesta arbetade innan de började studera

Siffror från SCB visar att mer än hälften av de studerande med studiemedel i åldern 57–60 år arbetade innan de började studera. Arbete innan studierna är vanligare bland kvinnor än bland män.

Drygt 20 procent var arbetslösa innan studierna påbörjades. Denna grupp läser oftare på heltid än de som arbetade innan studierna (89 respektive 64 procent).

Sysselsättning före studier med studiemedel hos studerande i åldern 57–60 år
Fördelat på kön. Andelar i procent.

Även om ganska få av de studerande i åldern 57–60 år studerar på deltid så är andelen ändå klart högre än bland samtliga studerande. Deltidsstudier är vanligare bland kvinnor än bland män och särskilt vanligt bland kvinnor som arbetade före studierna.

Vilken utbildningsnivå de äldre studerar på skiljer sig åt beroende på sysselsättning före studierna. Av de som tidigare var arbetslösa studerar 30 procent på grundskolenivå, medan den andelen bland tidigare sysselsatta är 5 procent. Bland de som arbetade innan studierna är det istället vanligare med eftergymnasiala studier.

Nytt yrke lockar

Hälften av alla med studiemedel i åldern 57–60 år läste på eftergymnasial nivå 2022. De flesta gick fristående kurser, pedagogikutbildningar, eller utbildningar inom hälso- och sjukvård. Studier på gymnasienivå förekom hos fyra av tio 57–60-åringar med studiemedel, medan en av tio studerade på grundskolenivå.

Merparten av alla som studerar gör det för att utbildningen ökar deras möjligheter att få ett arbete de vill ha. Detta gäller även för studerande i åldern 57–60, vilket framgår av svaren i vår enkätundersökning. Många uppger att de studerar för att det krävs utbildning för det de vill arbeta med. Många svarar också att de studerar för att byta yrke.

Dataunderlaget till den här artikeln

De uppgifter som ligger till grund för denna artikel kommer dels från olika register, dels från en enkätundersökning.

Uppgifter om bland annat studiebidrag och studielån, ålder, kön och utbildningsinriktning är hämtade från CSN:s egna register. Dessa uppgifter samlas in i samband med ärendehandläggningen.

Uppgifterna om befolkningsutveckling och sysselsättning före studierna är hämtade från SCB.

De uppgifter som uttrycker de studerandes egna åsikter och upplevelser är hämtade från en enkätundersökning som genomfördes våren 2023. Enkäten skickades ut till 1 144 personer, varav 57 procent svarade.

Vi gör studier möjligt.